„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком и недељом на целом табаку а уторником на по табака.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску:
за целу годину . . . . . 14 ф. — н.
за по године . . . . . 7 ф. — н.
за четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
за 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.
За Србију (у злату)
за годину 32 дин., за пола године 16 дин., за четврт године 8 динара.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по 5 новч. од сваке врсте овакових ситних „слова, за који се плаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад.

НЕНАПЛАЋЕНА ПИСМА не примају се.

РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви стају 10 новч.

лист целокупне српске народне слободоумне странке.

БРОЈ 153. У Новом Саду у петак 5. октобра 1890. ГОДИНА XXV.

Позив на претплату.

Почетком овог месеца истиче претплата на „Заставу“ онима, који су се претплатили на трећу четврт, те овим сада отварамо претплату на четврту четврт.

Ми указујемо на свој дојакошњи рад, и уздамо се, да ће нас тај рад најбоље препоручити. „Застава“ ће се, као што се по себи разуме, и надаље лепршати у слободоумном табору нашег народа, на бедему народносном, автономном и напредном. Напомињемо још само то, да смо се постарали, да „Застава“ и на даље буде извештавана не само о догађајима у нашој отачбини, него и из свију српских и словенских крајева, а учинићемо све могућно, да круг „Заставиних“ сарадника још проширимо.

Цена је „Застави“ обележена на челу листа.

Обраћамо се на своје начелне пријатеље, да нас својски помогну и у скупљању претплатника.

Овом приликом им и опет обраћамо пажњу на бројеве „Заставине“ од петка. Ти су бројеви удешени за најшире кругове, а нарочита претплата стаје на њих 3 фор. годишње.

У Новом Саду, 1. октобра 1890.

Уредништво „Заставе.“

СИНОД ЋЕ СЕ, ДАКЛЕ САСТАТИ.

По свима вестима, синод ће се наш ипак још ове јесени састати. Добро је и тако. Не ћемо рећи, да се морало и до данас одлагати са сазивом синода, шта више, рекли би смо, да је требало одмах по избору патријарха да се сазове, зато, што смо уверени, да се са уређењем наших црквених и школских прилика не би требало ни један дан одлагати, а камо ли да се то уређење одлаже од пролећа до јесени, и од јесени до пролећа. Рекло се међу тим: најпре сазив синода, па онда опет састанак сабора. Но ако није могло другчије бити, добро је, као што рекосмо, и овако. Бранковић је имао прилике, да се нађе и разабере у новом свом положају, примио је спахилук Даљ; барон Николић могао је да прегледи своје спахилуке у Влашкој, летње врућине су прошле, време за похађање купатила минуло је, те се сада може помишљати и ономе, о чему би у истини сваком најпре било да мисли, а то је о народној ствари, о народном добру, народној срећи.

Дакле синод ће се састати. О чему ће он решавати? Из Будимпеште јављају: о равним стварима. Тако н. пр. узеће на претрес примедбе владине на уредбе сабора од 1879., па онда савет владин, по ком би се требало да створи органички штатут за нашу автономију и најпосле: хоће ли се сада попуњавати упражњена темишварска владичанска столица или неће, па ако хоће, каквом ће се личношћу попунити.

Што се тиче примедаба владиних на уредбе сабора од год. 1879., ми не знамо, какве су то примедбе, те по томе нити хоћемо нити можемо у том погледу што за сада рећи. Свакако у своје време чућемо, какве су то примедбе, а тада ћемо о томе и говорити.

Савет владин, да се поради на томе, да наша автономија добије органички штатут, да се заокружи и да добије своју целину, ако је само савет, није ништа ружно ни рђаво. Само се морамо још сад у неколико оградити, а то је, да је српски народ од вајкада хтео да дође до те целине, само му се није дало, стављале су му се у том погледу велике и грдне препреке, а било је и тога да су му наметнули Германа, који не само да није хтео ништа знати о усавршењу наше автономије, него је баш на против силеџијски хтео да поруши и оно мало автономних наших установа, које народ уз грдан напор и тешку муку подиже. Дакле народ није крив, што је сада влада дошла у тај мио положај, да нам може саветовати, да гледамо те да своју автономију усавршимо. Бар ми хоћемо да смо тог уверења, да влада само то мисли, кад нам саветује, да створимо органички штатут. Разуме се, нас мало буни што се вели: „нов органички штатут“, али поред свега тога, ми никако не можемо да замислимо, да се у меродавним круговима иде за тим, да се данашња наша автономна зграда из темеља уништи, па да ће што ново да се створи. Не треба никад једно изгубити из вида а то је, да нам наша автономија није с неба пала, него нам је она зајемчена државним законом а на основу права и правица, која нам права и правице опет нико није бадава поклонио, него је све скупо и прескупо плаћено крвљу српскога народа.

И пошто наша автономија само на том темељу почива па и даље само на том темељу почивати може, не би могло и не би смело бити говора о стварању сасвим нечег новога. О усавршењу, о дозиђивању наше автономне зграде можемо да говоримо, али више о ничем. Па и при том усавршењу и дозиђивању ми не ћемо да идемо натраг, него морамо на томе радити према духу времена и према напретку. У темељ наше автономије не смемо да дирамо, и поједине автономне установе могу се само усавршавати. Рушити не смемо, смемо само дотеривати и поправљати.

Што се тиче попуњена упражњене темишварске владичанске столице, ако збиља нема способних кандидата, што и сами увиђамо — онда не би требало ни попуњавати ту столицу. Боље је немати никаквог него имати рђавог епископа. Но онда стојимо пред питањем: кад ћемо имати способних кандидата? Кандидати се за владичанску столицу не даду преко ноћ створити, па кад се сад не може једна упражњена владичанска столица попунити, да шта ли ће бити, кад буду неколико упражњених. То је зло, а ко је због тога крив? Нико други, него сами наши црквени великодостојници. Поред бриге, да се дочепају Даља немадоше када, да се брину, ко ће доћи на место им, кад се дочепају Даља. Ни данас немамо придворног калуђерства, наши су епископи до данас сматрали придворно калуђерство као велики терет на својим плећима, они не хтедоше на то жртвовати ни новчића, те смо тако дочекали, да немамо способних кандината. По томе, ако мора синод и у ствари попуњена темишварске епископске столице у — проте, онда на што одлагати, тим пре, што по свему изгледа, да патријарх Бранковић није противан такој мисли. Ваљда не мора бити, да се један или други прота тек усаврши. То није требало ни данашњем патријарху, па ипак је и патријархом постао. . . .

Пошто ће се синод сада састати, изгледа, да до пролећа сабора неће бити. Наша ће се слутња, дакле, обистинити. Но је ли морало, је ли требало да се обистини. Искрено да кажемо, ми би смо волели, да се не обистини, али ко ће знати циљеве данашњег Бранковића? Могућно је, да он има и таквих циљева, на које народ треба тек да спреми, да се народ у току времена на његове планове навикне и тиме измири с њима. Но ако Бранковић тако мисли, лако је могућно да се вара, јер народ ће увек знати на чему је.

Радикална странка у Србији према либералној и напредњачкој.*)

Одавно је запажена и масом примера из живота народа осведочена истина, да способност народна за развитак и напредовање условљава и сами његов опстанак. Народ, који не може и не уме, да се привикне новим условима, што их је ток историјског живота собом донео, нема у себи животне способности и, немогући напредовати, лагано се почиње губити и пропадати. Ову је истину неопходно имати увек на уму. Ни један искрени родољуб не треба да је заборавља. И данас се доиста врло често чује из уста којега старца тужан уздах за „старим добрим временом“, који не би ишао у прилог истакнутоме тврђењу — кад би био истинит. Најзад старцима се за то не може ни замерити. Они су увек конзервативан елеменат који је врло потребан, управо неопходан у развићу друштвеном. Али оно што не може бити неугодно, кад се чује из старачких уста, бива не смешно, не неугодно него жалосно, кад се чује из уста људи, који претендују на неку високоученост, који мисле да су позвани, да овоме народу предњаче, да указују путеве, којима треба да је управљен ток живота и развића његова. Није давно било, да би се могло заборавити, кад је „дични“ вођа напредњачки у своме „Погледу“ доказивао, да је српски народ неспособан за парламентарни живот, да је апсолутизам најбољи облик владавине, који, по његову „бристру“ схватању, одговара тежњама, потребама и погледима народним. Није Гарашанин једини који овако мисли и говори. То мишљење исповедају данас јавно сви, којима памет и патриотизам дозвољавају, да им М. Гарашанин буде дични вођа. Истина, они су на речи, у своме „Виделу“, први слободњаци, највећи заштитници политичких слобода и грађанских права, које су жртвама радикалне странке српскоме народу Н. Уставом зајемчене. Али опет им се искраде каткад мисао, која јасно казује, да напредњаци данас једно мисле а друго говоре, као што су некад једно исповедали, а друго радили.

Поред све супротности, која двоји либерале и напредњаке, ипак су они у своме мишљењу потпуно сагласни. Као и напредњаци, тако исто и либерали данас

*) Чланак овај стигао нам је од једног угледног и вођеног члана народне радикалне странке из унутрашњости Србије. По важности његовој ми га ево и саопштавамо.

Прим. уред. „Заставе.“

ЛИСТАК.

БОСАНСКИ БЕГУНЦИ.

Приказ на слику „Босански бегунци“ од врсног српског сликара уметника Уроша Предића.

Суморно чело вечитог гњева,
Што сипље даждом невоља разни',
Горчине чашу све више пуни,
А путир паде све ниже празни.

И многи народ искушан горко
Стрес'о је јарам проклетства свога,
А удес бичем клетве и зла
Још и сад шиба Србина мога.

И српских суза пресише извор,
Патња их тврде у стење ледно;
И док нас неке слобода згрева,
Мравом нам мрзне пасторче једно.

Ти цвилиш, патиш, сироте моја,
К'о ледном стравом поражен цвет!
Залуд се живот осмева надом —
Тебе се цели одриче свет!

Сваки ти корак и свако дело
Натапа суза и крвав зној,
И ти још трајеш, србујеш живиш,
Несрећна, Босно, поносе мој!...

* * *

„Крв и живот за слободу!“
Јуначки се поклич зачу,
И цела се Босна вргла
Страшном огњу, бритком мачу.

Дотежао ропски јарам,
Загорчао злотвор клети,
Па згажени сужањ прену.
Крв да лије, да се свети.

И витешки поклич јекну
И кроз доле и кроз горе:
„Крв и живот за слободу!
„На крвнике, на злотворе!“

Убојна се сила срази,
Задрхташе српски врази,
Огрезнуше врелом крвљу
Брда, поља и богази.

„Крв и живот за слободу!“
Осветници громко кличу,
Челик сева, живот гаси,
С рамена се главе смичу.

Завладала сабласт смрти,
Проклетиња пустош шири;
Што не смаче мач и пушка,
Све то страшни огањ смири.

А кроз покров пр'а и дима
Сунце бежи сетна лика,
Да не гледа крв и клетву
Изгинулих устаника.

* * *

Поруганог неба намрштено чело,
К'о оловна плоча над земљом се свело,
Свело се, па мотри, па се стушти, стане,
У муњевном стиску чудним гњевом плане;
Мршти се и кипи, па од срама руди,
Као да се стиди и Бога и људи;
Са згаришта пустих огњени га пак'о
Руменилом стида местимице так'о.

А низ суре кршевите стене,
Где смрт срета, куд год нога скрене,
Тужна слика невоље и беде
Силом жури, а опрезом греде:
К'о под бичем мука истом прошли' —
Бегунци су у збегове пошли.
Бол и страва пратилац им верни,
Путевођа јади неизмерни,
Зло их гони, несрећа их чека,
А том путу мета предалека!

Што је било кадро, то у бој паде,
А што оста дома, у бегство се даде.
Остарина седа, дечица и жене
Тумарнуше у свет, куд их удес дене,
Да залогај сваки горком сузом росе,
Да у туђем свету милостињу просе . . . . .

Јадна нејач плаче, цвили,
Слаба нога споро мили,
Седа немоћ клеца кроком
Под старошћу предубоком,
А последњи зрачак паде
Страхом трепти са усана:
„Милосрђа да л' имаде
„У ближњега — у хришћана?“
Ал' том наду јада жива
Ни од куд се неодзива,
Само стража слушти, пази,
Е да л' оздо злотвор гази,
Јер имаде зла и грђа —
Од хришћанског милосрђа.

Бежи раја, бежи, да се од зла скрије —
Ај, ал' горку чашу још испила није.
Не досиже снага докле злочин гони —
И последњи напор већ се крају клони.
Обрвао старца терет мучна јада,
Па на камен сињи од умора пада.
Притиснула немоћ сребрне му власи,
Потамнело око сузама се гаси,
А на борном челу очај му се свео,
Што не мога снагом, куд је срцем хтео,
Куд је хтео срцем, посвећеним роду, —
Да с витешком браћом гине за слободу.

Ал' залуду жеља седи соко:
Земља тврда, а небо високо!
Злотвор грози, сирт и ужас спрема,
А ни од куд милосрђа нема,
Спас им само у божјој је власти —,
Старе кости, где ћете се спасти? . . .
. . . . Бежи тужна сиротиња раја
Из самртног ледног загрљаја.
А у оној даљној полу тмини
Плам се врже са домова њини,
Мрачан поглед последњи пут скреће
На згариште разореће среће,

вешто прикривају, то своје основно уверење, ту прву тачку свога политичкога „вјерују“, правећи се највећим и најодушевљенијим слободњацима. Па ипак их изветрела памет старачка често пута изневери, те се у њиовој „Независности“ о макне каткад каква мисао, која врло речито сведочи истинитост народне мудрости, изражене у пословици: „вук длаку мења али ћуд никако“.

Који није мало више упознат са новијом историјом српске државе, могао би лако бити изложен опасности, да се превари у оцени стања у Србији. Судећу по имену, којим су се крстили и по речима, које данас говоре и пишу, а не знајући њихову прошлост, њихова дела, могао би се сваки преварити и мислити, да су напредњаци и либерали доиста оно, за што се издају — највећи пријатељи политичких слобода и уставности. За нас пак у Србији, којима су још свежа у сећању дела њихова, и напредњаци и либерали нису ништа друго него последњи заостатци изумрлих кајмакамаца и уставобранитеља, којима је историја одредила улогу „непотребних делова“ у српскоме друштву. Њихове речи не одговарају њиховим делима, њихова дела не одговарају ономе, што је историјом обележено као идеал народне нам будућности. Они, према томе, немају услова за напредак у српскоме народу, који је и сувише јасно показао и доказао, да уме да води бригу о својој будућности, да има довољно увиђавности да оцени, шта јој помаже а шта одмаже, шта је добро а шта штетно, да је дорастао да буде „сам своје среће ковач“, а не да му други капу кроји.

Радикали су били први, који су јасно истакли истину, да демократском народу треба и демократска држава, ако хоће да напредује. Радикали су били први, који су одушевљени мишљу ослобођења још неослобођеног Српства, показали једини природни пут, који води овом идеалу; они су први јасно и одређено изнели начела, на којима треба да је заснована државна зграда Србијина, па да може бити доиста привлачна тачка, жижа која ће сјајем својим озаравати све делове српског народа, загревајући својом топлином клонулу наду на бољу народну будућност. Овим начелима одушевљени, радикали су са младићским прегалаштвом ступили у борбу противу либерала и напредњака, који се њихову остварењу опираше, бранећи систем апсолутизма, који не црпе своју снагу из народа, који ни у колико не одговара ни савременим потребама народним, нити демократским тежњама његовим. Радикали су у љубави народној тражили и нашли извор и своме одушевљењу и својој снази; напредњаци и либерали су мислили (па према томе и радили), да у бирократији могу наћи оно, што им, са њихових начела и прошлости, није могла дати љубав народна. Радикали, небројеним жртвама, у борби за народна права и слободе, дали најдивнију сведоџбу о својој љубави према добру и напретку народном; либерали и напредњаци су својом дугогодишњом владавином задали народу српском многу невољу и многи јад, доведавши га на послетку до ивице финансијске пропасти, која увек претходи и политичкој смрти. Ако данас има у српској држави појава, које се суморно одзивају у души сваког родољуба, то су те појаве само резултат онога несрећног система владавине, који су одржавали напредњаци и либерали. Зар би се и могло очекивати, да цвета цвеће у народу, коме су извори материјалног богатства били скоро пресахнули све због несрећног система владавине, који је био њему и туђ и непотребан? Зар у осиромашавању народном није извор оним злима, којима се карактерише пропадање народно? Истина је, коју не треба превиђати, да има данас у српском народу доиста много што шта труло — али је тако исто истина и то, да томе није крив народ, него они његови синови, који су ради своје неспособности, управили рђавим путем ток развића његова.

Српски народ који је имао толико моралне снаге да, издржавши петвековно ропство, на костима својих најбољих синова подигне ово парче слободне српске земље умео је и могао је издржати и борбу са браниоцима бирократије и апсолутизма, напредњацима и либералима, успевши најзад, вођен радикалима, да извојује себи Н. Устав, којим су постављени нови демократски основи државној згради Србијиној. Ово је био први корак на путу поправљања и опорављања народног; то је уједно и био први, и ако не најпречи, део програма радикалног. Други и важнији део остао је да се остварује, а то је рад на стварању услова за интернационално снажење. Јер, по схватању радикала, тек материјално снажан народ може бити кадар за вршење светих задатака, које нам је прошлост у аманет оставила. Радикална је странка странка напретка и будућности. Скоро једнодушним поверењем народ јој је изјавио своју захвалност на раду и жртвама за остварење првог дела његова програма — стварање демократске државе за демократски народ. Народ је тим уједно дао израза своме уверењу, да ће радикали уз помоћ целога народа, извршити и други део свога програма онаким истим успехом, са каквим су извршили и први део. 14. септембар је отворио најлепше изгледе за народну нам будућност, јер је радикалима својим поверењем одредио часну улогу, да буду њезини стваралоци. Досадашњи рад радикалне странке и владе дао је несумњиве доказе о њихову патриотизму, способности и одушевљеном прегалаштву на раду за добро народно. Досадањи њихов рад даје нам права, да са пуно лепих нада ишчекујемо лепше дане у будућности.

Политички преглед.

Аустро-угарско-талијански уговор. Париском листу „Деветвестом Веку“ јављају из Беча, да ће се скоро изнети на јавност уговор о тројному савезу, у колико се тиче Аустро-Угарске и Италије, осим неколико додатих чланака о војсци, који се чувају у тајности. До сад је публикован само текст уговора између Немачке и Аустро-Угарске.

Чешки сабор. У понедељак је отворен чешки сабор и од њега зависи, као што се мисли, судбина Тафеовог кабинета. У суботу у вече био је састанак старочешких заступника, у ком су закључили, како ће се држати спрам познате погодбе. Исто тако имао је у недељу и ексекутивни одбор немачких заступника састанак, да учини предлоге за данашњу конференцију немачкога саборскога клуба а такође и у погледу земаљске изложбе у Прагу. Закључци ти биће свакако знаменити те се очекују великом узбуђеношћу у политичким круговима. Младочеси иду за тим, да се сједине оба чешка саборска клуба у „сједињену народну странку“ а програм био би јој у ови шест тачака: 1. Побијање немачко-чешке погодбе на рачун опозиције; 2. одлучна борба против немачког језика не само у бечком парламенту него и у јавном и друштвеном животу Чеха; 3. одлучна организација у политичком душевном и економском обзиру, нарочито у Моравској и Шлезкој; 4. Бриге о споразуму свију Словена у Аустрији; 5. Аутономистичко и федералистичко унутрашње преображење Аустрије; 6. Уредба одношаја наспрам земљоседницима и утврђење одношаја од једнакоправних странака.

Покрет међу Румунима. Изасланици румунских бирача сазвали су 15. о. м. у Сибиу збор, на ком ће се расправљати питање о будућем држању румунске народне странке. Средишњи одбор известиће о досадашњем свом раду. Пошто је било истом одбору на последњем г. 1887. држаном збору наложено, да поднесе меморандум Њ. Величанству и наведу у њему све тегобе Румуна, што међу тим није учињено, имаће се одбор о том изјавити. Осим тога предложиће, како да се спроведе програм румунске народне странке. У том програму захтева се међу осталим да се препречи уједињење Ердеља с Угарском, те да се у деловима, где живе Румуни, у управи и правосуђу употребљује румунски језик, дакле у 23 жупаније. У овим срезовима имају само Румуни бити чиновници, а туђинци само онда, ако знају румунски језик. Закон о народностима има се у том смислу променути.

Слободна штампа у Србији. Један београдски лист пише о томе овако: „Како чујемо између многих предлога које ће садања влада поднети идућој народној скупштини спремила је и предлог новог закона о штампи. Неки листови похитали су да оптуже владу како је намерна да новим законом слободу јавне речи ограничи, да заведе кауцију, једном речи да учини атентат на слободну штампу! Још пројекат и не беше са свим готов а већ су се подизале у јавности тако тешке оптужбе. Мислимо да нам се не може замерити ако нагласимо да је овакав поступак дотичних листова за осуду, и да заслужује прекора. Шта је било нужде толико ларме подићи ни око чега, једино нагађајући и измишљајући. Такав начин политичке борбе мало је часан. Радикали су се доста дуго борили за слободу штампе, они дакле не смеју бити гробари слободе, за које су војевали. Колико смо сазнали, нови закон о штампи биће достојан радикалне странке. А како би друкчије и смело да буде? Радикали су на својој застави исписали слободну Србију, а слободна Србија без слободне штампе не да се ни замислити. Једна истински уставна држава без слободне штампе могла би се упоредити човеку коме су језик ишчупали. Прошлост странке која је на влади мора да нам је и јемство да она никад не ће и не може бити издајница слободне новинарске речи. Сваки народ има онаку штампу какву заслужује. Само слободни народи имају слободну штампу. Народ, који дозволи да му се штампа стегне у ропске окове, а не диже се против тога свом срдбом коју може развити, такав народ сигурно неће умети ни друге своје слободе заштитити. Српски народ пак тражи слободну штампу и зна да оцени постојано велику вредност овога драгоценог блага. Ми за то с поверењем очекујемо пројекат новог закона о штампи и не сумњамо ни тренутка, да ће моћи задржати јавну али и беспристрану критику.

Руска оружања. Берлинска „Пошта“ донела је опширан чланак о руском оружању на западној граници. У Пољској има већ преко 160.000 војника. На западној руској граници чине се непрестане нове формације, шаље се потпора и размешта војска. Од 1888. године до сад изведено је на границу: један корпус, две коњичке дивизије, а у последње време један пук, 12 пољских батерија, 4 јахаће батерије, 16 стрељачких батаљона. Гранична стража имала је 6 бригада, а сад их има 13. Највише пада у очи нагомилавање коњице. У руској војсци пада обично на седам пешака један коњаник. У Пољској пада 1 коњаник на 3 пешака. Од 22 коњаничка пука, што су доведени у покрајину, стоји 20 пукова највише за 60 километара далеко од границе. А скоро ће стићи на западну границу још артиљерије.

У ствари признања принца Фердинанда. „Новое Время“ има допис из Беча, где се говори о признању Фердинанда Кобуршкога за бугарског кнеза. У допису се каже: „По вестима, за које ја имам све разлоге, да их сматрам вернима, немачки канцелар је саопћио у Розштоку аустро-угарском министру спољашњих послова, да су сва настојања берлинског кабинета остала безуспешна да би се постигло признање принца Фердинанда Кобуршкога за бугарског кнеза. Генерал Каприви је рекао, да је његова влада учинила све могуће, да испуни ту жељу Аустрији, не подвргавајући ипак опасности мир, даље више не може ићи у том питању. Он се нада, да ће гроф Калноки знати оценити вернost Немачке и уважити разлоге, који су је зауставили да даље тако делује. Најпосле, да је бечки кабинет сасвим слободан у својим одлукама али ваљда неће ни он терати ствар до крајности. Ово саопћење је било до последњега времена познато само грофу Калнокију и нашем владару, а сада је продрло само у њима ближе кругове. Држи се да ће у аустријској штампи престати за неко време борба која је подузета у корист признања Фердинанда Кобуршкога за бугарског кнеза. То неће, разуме се, одвратити неке људе, да свим могућим средствима подржавају софијске владаоце и аустријску пропаганду на полуострву. У бечким владиним круговима сматрају ипак ову одлуку немачке владе само као привремену, те не губе наде, да ће немачку владу к себи привући због ратног и царинског сједињења Аустро-Угарске с Немачком. Видео сам једнога аустријскога државника — вели дописник, који је имао ту срећу, да се налазио у близини немачког цара за време његова садашњег доласка. Главни утисак, који је произвео високи посетитељ био је

Те се немом тугом и очајем
Пашта с' милим својим завичајем....

* * *

„Крв и живот за слободу!“
Патнички се чули гласи,
Док у крви светих тежња
И живот се не угаси.

И мој Србин поверава
Лукавоме туђем мигу,
И принесе крв и живот
Српских тежња — недостигу.

У крв згази кивна раја,
Да се ланци једном здеру:
Гину раја, да послужи —
Туђој вољи, туђем смеру.....

И гордо изобиље српској се муци смешка,
А светско милосрђе дубоким санком лешка.
Последњи жижак паде гвоздена сила сврви,
И док Европа збира плодове српске крви,
Сиромаш српска бежи, куда је случај хитне —
На туђе милостиње мрвице горке, ситне.....

* * *

К'о осуђен сужањ, кад га на смрт воде,
Низа суро стење тужне жртве ходе.
Иде раја, иде, бол и јад је прати,
Али коме иде, где се нада стати?
Благи Бог ће знати!....
Ај, патња је ова страшна, предубока,
Нит почетка памтиш, нит јој знадеш рока:
Колевком се зачне, а свршује гробом....
Сиротиньо моја, Бог нека је с' тобом!...

„Бич.“

СУЗЕ.

МАЈАРСКА ПРИЧА.

Кадур-бен-Ајиб, драгуљар султана алгирског и тафилетског — знаменитог Кајир-Едина, спавао је сном праведника. Постеља му била покривена великолепним покривачем, меканим као паперје, а глава му се одмарала на душецима златом извезеним. Кадур-бен-Ајиб био је врло богат.

Сан му је био мирен и тих.

Па усни како је добио наруџбину, да начини сто хиљада раскошних ђердана од драгог камења, бисера, рубина, топаза и safira за хурије, што станују на седмом небу у Џему (рају).

Наједаред се зачу глас:

— Кадуре, Кадуре!

Драгуљар се трже из сна и подиже.

— Ево ме! — одговори.

Његова одаја сва пуна неке јарке светлости.

Кадур задрхта од страха.

А глас се зачу поново:

— Не бој се, Кадуре, ничега!... Ја сам цар духова, и то сам ти ја послао сан, који ти се само за то приснио, да те приправи за мој долазак... Слава твоја допрла је и до мене; ја знам, да ти у твом послу немаш такмаца. Нико не може да са толиким укусом сједини драге метале са драгим камењем... Из твојих руку излазе права ремек-дела.

— Господару! — ускликну Кадур, падајући нице. — Господару, ја нисам достојан твоје похвале... Ја сам само худи занатлија, један међу последњим работницима у моме занату...

Цар духова га прекиде.

— Лепо је што си скроман... Ја сам дошао, да ти дадем једну наруџбину. Треба ми један ђердан од чистог бисера. Покажи ми, каква све имаш.

Кадур хитро отвори фијочице, закључане трима бравама, и изнесе све своје богатство.

— Све то још није довољно лепо — рече цар духова.

Кадур је очајавао... Он је показао све, што је имао најлепше.

— Слушај, рече му цар духова. — Ја хоћу, да тај ђердан буде састављен од бисера, који је начињен од људских суза. То је најдивнији и најчистији бисер. Али за то су нужне суве чисте, разумеш ли, суве искрене, а не оне, које су изазване злобом, завишћу, ципилуком, мржњом.

— Господару, — одговори драгуљар, — но како ћу ја моћи разликовати чисте суве и како ћу их накупити?...

— Узми овај сјајан камен: то је камен од познања суза и зла људског. Кад год се дотакнеш њиме суве чисте, која је потекла из срца, што страда, суза ће се та прометнути у диван бисер; а нечисте ће се суве претворити у црно и смрдљиво блато. Лати се, дакле, посла! Сутра ћу ти на ноћ доћи да видим, да ли си збиља такав вештак, као што се говори, или не.

Цар духова ишчезе.

Кадур остао сам, пун немира и сав уздрхтао. Он се стао питати: — На који ћу начин да накупим толико суза? — Напослетку му паде на памет згодна мисао и пре к'о што је свануло, он изађе по свима већим улицама велике објаве: „Кадур-бен-Ајиб, султанов драгуљар, купује људске суве, по дукат за једну сузу.“

Кад се разданило и становници изашли на улицу, њиховом чођењу не би краја. Како? Драгуљар султанов купује суве... Немогуће! — Радовала се гомила сабила пред вратима драгуљаревим. Кадур је, свршивши своју молитву, већ чекао.

Међу онима, што се пред његовим вратима искупили било је Шпањолаца, Малтајаца, Арана, Марокканаца, Кабила, Талијанаца, а највише Чивута. Било је ту трговаца, занатлија, рибара, гусара, робова, војника, лихвара, дервиша, жена и деце. Сви се згрнули пред вратима, и ни један није смео унутра.

На послетку изађе напред неки стари Чивут, познати у граду лихвар, чија је тврдоћа, грамзивост и пакосно срце већ у приповест дошло. Демон грамзивости гурао га је напред.

— Кадуре, запита он — да ли ти збиља купујеш људске суве по дукат за једну.

— Да — одговори драгуљар — и ако твоје очи могу да дају суве, а ти уђи. Но знај, да ја купујем само чисте суве...

Лихвар се још за тренут колебао; напослетку, покоривши се жељи својој, да добро заради, уђе у кућу драгуљареву и седе.

Очи су му међутим биле суве, суве од детињства, тако да га ни хиљаду невоља и очајања нису могли тронути. И да натера суве, лихвар стаде употребљавати разна средства и начине... Ударао се и штипао, уједао усне, и кривио се на хиљаду начина, што је у гомили изазвало велики смех. Но усиљавање му било узалудно. На послетку овлада њиме гњев. Он је видео пред собом згодну прилику, да се добро нагуми златом, и та згодна прилика хоће да му се омакне.

Кад није било других чустава у њему, а

мир и спокојност у покретима и изражајима. Он је у опће изгубио своју пређашњу нервозност и жестину, те сада изгледа физички здравији, спокојнији и душевно нормалнији. Тај се мир опажа и на његовим политичким говорима и одлукама. Ту промену доваћају Аустријанци у свезу с нарвским састанком те је приписују делимице упливу тамошњих беседа. У осталом цареву немарност према мисли привођења Кобурга бечки политичари разјашњују још тиме, што Виљем има свога кандидата за бугарски престол, а то је Карлo Румуњскога.

Љубљанске резолуције.

Словенски заступници земаљских сабора из Крањске, Горице, Корушке, Штајерске, Истрије и Трста одржавали су конференцију у Љубљани, на којој је преко 50 заступника учествовало. На тој конференцији прихваћене су ове резолуције:

1. Словенски и истарско-хрватски државни и земаљски заступници, стојећи непоколебиво на темељу својих народних и државних права, јављају, да ће у државном и земаљским саборима заједнички деловати, да ће употребити све своје силе у ту сврху, да се одстране кривице, које трпи словенски и хрватски народ.

2. Из чланка XIX. темељних закона од 21. децембра 1867. бр. 142. државнога законика има се право захтевати: да звања свакe врсте словенском народу у словенским покрајинама искључиво словенски послују и у то име захтева се: а) да влада именује за звања у словенским покрајинама такове чиновнике, који су потпуно вешти и у говору и у писму словенштини, које знање имаду доказати пред редовном комисијом вишега судишта или намесништва; б) да влада сама бди над тиме, да се области у пословању са словенским народом у истину служе словенштином. Управо тако захтева се и у погледу уредовања хрватског језика у Истри.

Ради поспешења и олакшања тога захтева се, да се устроји одео штајерскога намесништва за доњу Штајерску по примеру онога за јужну Тиролску; да се створи у Љубљани више покрајинско судиште за словенске и истарске крајеве; да се створи у Љубљани правна академија са свим правима свеучилиштних факултета са потпуним паритетом словенскога и хрватскога наставнога језика.

3. С обзиром на исти чланак темељних закона има се захтевати у погледу школе ово: а) да народна школа намењена васпитању словенске, односно истарско-хрватске омладине, буде свуда на подлози верскога исповедања, те искључиво наставним материнским језиком, да се за њу придобије потребно учитељско особље са примерном средношћу дотичних завода, те да се школско земаљско надзорништво, као и покрајно даје само оним надзорницима, који су потпуно вешти словенском или пак хрватском језику.

Исто таковаља у погледу обртних школа, које нека влада и даље подиже, а у првом реду нека усаврши обртну школу у Љубљани, обртну пак школу у Трсту нека тако преустроји да се неколико предмета учи и на словенском језику; б) да се ново оживотвори гимназија у Крању те испореди са вишом гимназијом, и да се устроје словенске паралелке, као што су на гимназији у Марибору, такође и на гимназијама у Цељу, Горици и Трсту, за хрватску пак омладину нека се и опет отвори гимназија у Пазину са хрватским наставним језиком, или нека се на државној гимназији у Пуљу устроје хрватске паралелке. Управа и надзорништво за хрватску и словенску омладину средњих школа или паралелка нека се даде таковим управитељима, земаљским школским надзорницима, који су вешти словенском или хрватском језику у речи и писму; в) земаљски школски савет у Грацу и Целовцу нека се раздели у два оделка, у словенски и немачки; г) право свршених ђака средњих школа из Далмације и Истре, да могу полазити свеучилиште у Загребу, нека се протегне и на младиће из Трста, Горице, Крањске, Штајерске и Корушке.

Вести из места и са стране.

Мора ли се плаћати интерес на општински прирез, који није на време уплаћен. Министар унутрашњих дела упутио је жупаније, да наложе општинама или варошима са уређеним магистратима, да почевши од нове године не узимају интерес на општински прирез, ако овај није на време плаћен. У том погледу радило се до сада и овако и онако, т. ј. и узимао се интерес и није, пошто о томе нема закона, но по смислу других постојећих закона не сме се узимати.

Стечајни испит одржан је овде ономад, у среду, под председништвом бечејског проте Вороте за српске православне свештеничке кандидате дијецезе бачке. Кандидати су ови били: Тодор Јованов из Суботице, Милош Григоријевић из Деспот-Сентивана, Ал. Марковић из Ковиља, Сима Бабин из Каћа, Петар Костић из Н. Сада, Милутин Гавриловић из Новог Сада и Јоаким Сувајџић из Суботице. Сви су кандидати положили споменути испит.

Уписивање на карловачкој богословији почело је у понедељак, а завршено јуче у четвртак. Но ипак предавање у правом смислу тешко ће одмах почети, јер још нема довољно професора, а нема ни ректора, чије је место оставком дра Радића упражњено остало. Чека се на синод, који се 15. о. м. састати, да изабере и постави новог ректора и професоре. Како „Вршачки Гласник“ јавља, позван је на ректорско место на овој богословији прота Вучковић, сада професор на задарској богословији.

Скупљање порезе у Србији. Шабачки „Радикалац“ јавља: Начелник среза поцерског покупио је од 5. до 12. пр. м. 120.000 динара порезе, а за то исто време покупио је у свом мањем срезу начелник среза јадранског 70.000 динара порезе. То је све добијено од народа добровољно, на име добијања права гласања. Хвала народу и власти, а либерали и напредњаци могу и даље опањкавати радикале.

Либералско весеље. Либерали у Лозници под вођством г. К. — славили су своју победу 14. пр. м. у вече на свој стари начин. — Са бакљадом, уз бубањ цигански, носили су медведа на рукама, урличући, влаучући, псујући, газећи и нападајући где кога стигну или сретну. Лупање прозора, обијање врата, обарање ограда, уз пуцањ прангије, погонило је силество честитих грађана, те су ону ноћ по околним пољима и шумама провели! Ак-либерални — јел'? да'? — Је ли ово Африка? — Где смо ми управо? Шта би било да су либерали у свој Србији победили? — Тако јављају „Радикалу“ из Лознице.

„Вршачки Гласник“. У Вршцу је почео излазити нов лист под именом „Вршачки Гласник“. Из програма, што га је исти лист у свом првом броју донео видимо ова главнија места: „Овај ће лист поглавито водити бригу о српском народу ове епархије, о материјалним и просветним приликама његовим. Да чувамо земљу и добро од дуга и да је не парчамо деобом и наслеђем и да је рационално радимо; да кућу боље водимо, штедимо и јефтиније живимо; да се паметније рађамо и одевамо; да не утиремо марву и не заборављамо домаћу индустрију; да се боље бројно множимо и да се старамо за умножење радне снаге, речју да све богатство наше множимо и не расточавамо — казиваћемо свима а нарочито нашој народној интелигенцији — свећенству и учитељству — не би ли општинама и народу сваком приликом износили пред очи озбиљно економно стање у коме се данас српски народ уопште а нарочито ове епархије налази.“ За тим: „Исто тако овај лист снажно ће се заузимати и око тога, да се наша црк.-просветна автономија учврсти и да се по њој уреде наша црква и школа, и за њих установљене фундације, боље и с већим ауторитетом, озбиљнијим и смишљенијим радом организују наше автономне власти. У то име доносиће чланке и извештаје о автономном црк. просветном животу и раду нашем на сабору, епарх. скупштинама и одборима и т. д., пропраћајући их својим примедбама и мислима.“ „Вршачки Гласник“ неће бити политички лист, него ће „искључиво служити просветним и материјалним интересима.“ Уредник му је Милан Косановић. Кад се будемо уверили, у колико „Вршачки Гласник“ одговара свом програму, проговорићемо о њему коју више. Вршац и околина му треба да има листа. Ако, дакле, „Вршачки Гласник“ буде заступао праве народне интересе у сваком погледу, ми ћемо га само најтоплије моћи препоручити.

Нова катастрофа у Прагу. 1. о. м. око ½10 сати пре подне срушио се на прекинутом Карловом мосту у Прагу један од преосталих сводова. Рушевина пала је толиком силом у воду, да се ова уздигла високим таласима и побацала с оближњег стуба све војничке и цивилне раднике. Седамнаест особа пало је у воду те задобило што већих, што мањих озледа. Међу њима налазе се четири сапера, 11 цивилних радника, капетан Болхар и један женијски поручник. Брза помоћ спасла је рањенике те их превезла нешто у грађанску, а нешто у војничку болницу.

Избор јерусалимског патријарха. „Петроградске Новине“ кажу да ће се скоро бирати нов православни патријарх јерусалимски. Руски заступници у Цариграду и Јерусалиму већ су добили упутства односно тога избора. За сад изгледа да ће бити изабран за јерусалимскога патријарха владика арапијски Петар.

Суша у Приморју влада, како оданде јављају још и сада. У неким крајевима није већ од три месеца падала киша, људи морају да носе воду из велике даљине те се вода — продаје! На оток Крк носе воду из Реке на паробродима, исто тако у Опатију. Многи су се извори и локве пресушиле, у којима није нестало воде како памти свет. Прошле среде у вече и те ноћи завлада југ, паде и по која капља кише, али четвртак осване с буром те ће се земља још више осушити, а кише за којом уздишу Приморци и њихова стока, ко зна кад ће бити. Прошле среде збио се на Реци овај случај: Неки возар остаде тога дана без посла, па се срећно домисли, да продаје воду. На свој воз баци велику бачву, напуни је свеже речке воде и оде према Истри да је продаје на ведра. Тек што је изашао из града, разграбише људи његову воду, коју је тако више пута довозио, те је у вече набројао у цену 24 фор., заслужена продавањем воде! Да је ради озакове суше зло прошао сав јесенски усев, лако ће сваки разумети. Страда и стока, која пије воду из каљуга, те је поскупило млеко. На речком тргу има врло мало поврћа и варива, а врло је скупо, те су људи упућени на само месо и рибу с кољом. У истарском градићу Каству пресахнуо је огромни бунар, који сада очистише те нађоше на дну урезану годину 1790., што показује, да је тај бунар равно сто година суши изложен.

Богати сребрни рудници. Аустралско Брокен-Вил друштво је ових дана у својим рудницима сребра открило велики слој тог метала. Прошлог понедељника добило је лондонско звање истог друштва брзојав, да су ископане две тоне сребра које садржавају 20.000 унца најфинијег сребра, што чини вредност од 60.000 фор. Три дана доцније ископано је опет три тоне са 25.000 унца. Овај се рудник већ пре показао као један од најбогатијих, а сада је одкривена жила, која га уврштује на прво место.

Трговина.

Нови Сад, 4. (16.) октобра. На нашој пијаци онамо се доста добар промет са раном. Цена је житу тако исто и кукурузу све једнако напреднија. Од јуче је цена житу скочила са 15 новчића. Данас се продаје на нашој житној пијаци рана по овој цени: Жито 7 ф. 20—25 н. Наполица 5 ф. 80 н. до 6 фр. 10 нов. Кукуруз неокрњен 2 ф. 80 нов. до 3 фор. окрњен кукуруз 4 ф. 30—40 нов.

На осталим нашим пијацама цена је остала стара. Значај рада није се научем изменуо. Ми бележимо цену:

Лукац 2 2½ нов.
Кромпир 2 нов.
Пасуљ бели 7 ф. — 7 ф. 50 нов.
Пасуљ жути 7 ф. 50 н. — 8 фор.
Купус 100 главица од 4 до 7—8 ф.
Маст 50—51 н.
Сланина 50—51 н.
Свињи од 38—40 нов.

Време променљиво. Данас се навукли лаки облаци и сав изглед је на кишу. Вода у Дунаву је у јаком опадању.

Најновије вести.

— Из Темишвара јављају будимпештанским листовима, да је најозбиљнији кандидат за темишварског владику будимски прота Јеремија Мађаревић. (Ову смо вест и приватним путем од једне личности из Бачке добили, но пошто нисмо били извештени, да је прота Мађаревић ту скоро остао удов — нисмо полагали на њу никакве важности. Међутим у будимпештанским листовима читамо, да су супругу проте Мађаревића сада у недељу сахранили, те сада ништа не стоји на путу његовој кандидатури. Пр. уред.)

— Из Београда јављају, да српска влада намерава, да на свима границама Србије укине прегледање пасоша, разуме се, ако на то пристану суседне јој државе. Српска влада је упутила своје заступнике у Бечу, Цариграду, Букурешту и Софији, да ступе у преговоре са дотичним владама.

БРЗОЈАВИ „ЗАСТАВИ.“

(Стигли 4. октобра у вече.)

Будимпешта. Посланик Чатар због увреде части осуђен је на три месеца затвора.

Цариград. Јуче је патријарх цариградски заповедио, да се православне цркве у Турској затворе. Дотле је већ дошло у свађи између патријарха и турске владе, због постављања бугарских владика у Маћедонији и Старој Србији.

оно злоба истера две суве на његове очи. Кадур их се дотаче својим каменом. И тог часа се претворише суве у блато.

— На поље, псето неверно! — викну Кадур лихварy: не ћеш ме преварити, твоје очи не могу дати чистих суза...

Чивутин оде, проливајући на једном потох од суза, а све из злоће и жалости за златом. Гомила га је испратила са подсмехом. Но тај покушај застрашио је гомилу, па се више нико није смео усудити, да уђе у болту драгуљареву. На послетку се сви разишли. Настало вече. Кадур, сав клонуо од тешке бриге, наслонио главу на руке, па се увбуђен дао у дубоке мисли. Мислио је о том, како ће наскоро наступити час, кад ће цар генија доћи по ђердан. О славном драгуљару ће се разнети по целом свету глас, да није био у стању, да изврши оно, што му је речено.

— Кадуре! Кадуре! — зачу се на једном глас покрај њега.

Поражени драгуљар обазре се око себе. У соби није никог било. Само је на столу лежало једно врло красно, велико зрно бисерово; глас је, како изгледаше, из њега излазио.

— Ко то збори самном? запита Кадур.

— Ја... дух Елоа, закључан у овом зрну бисеровом... Ако хоћеш, Кадуре, ја ћу ти казати начин, да испуниш налог мога владара, али само тако, ако ми обећаш, што ћу те молити.

— А какав је то услов? запита Кадур.

— Мораћеш ме метнути на угледно место на ђердану, који ћеш да начиниш за мог господара... Ја сам закључан у овом зрну бисеровом за казну, што нисам имао сажаљења... Патим се и мучим се већ стотинама година. А по вољи мога господара свеђу дотле бити затворен у овом зрну, докле га се год он не дотакне.

Кадур је разумео. После једног тренутка запита он:

— А шта си ти то скривио?

— Послушај! Било је то у оно време, кад је Агара блудела у пустињи са малим Исмајилом... Трње и оштро камење изранили јој ноге; силе јој се трошиле... Сунчани зраци су пекли њу и њено чедо. Глад ју је морила, а жеђ је мучила. Измучена, ослабила Агара пала на песак у пустињи, а низ лице јој потекле горке суве. Она је молила ма једну кап воде за себе и дете. Ја сам био тамо... Недалеко је текла речица, која је могла да загаси жеђ несретној жени и да јој даде нове силе. А могао сам је упутити до те воде. Но ја то нисам учинио. Гордост моја спречила је племениту намеру, која се почела зачињати у срцу моме. Мислио сам, да ја, бесмртни дух, нисам баш ни мало обвезан нити дужан да се бринем за несретне смртнике... Авђео, кога је небо послало, спасио је Агару, а мене постиже строга казна. Већ много, много векова се патим у овом тесном затвору, а све то за онај тренутак гордости и одсуство сажаљења.

Султанов се драгуљар замислио.

— Па лепо, рече он — ја сам готов да ти учиним по жељи. Твоја казна траје и сувише дуго. Доста си трпео. Но какав ти то можеш показати мени начин, да могу испунити налог твога господара?

Из зрна бисерова зачу се поново глас.

— Правих, чистих суза ти можеш накупити много, више, него што можеш и желети... Треба их само умети наћи. Таке суве се не купују. Ако хоћеш да их нађеш, а ти иди у предграђа, па пођи по сиротињи у колебама... Где чујеш плач, онамо уђи, и наћићеш обилату жетву суза. Сирочад, што плачу за умрлом мајком; мајке, које немају чим да нахране своју децу; немоћни старци, чији су синови пали у боју са непријатељом; несрећни, које судбина гони и угњетава; изгнаници, који туже за далеком домовином — ето, ти ће ти дати обилату жетву дивног бисера..!

Кадур пређе руком по челу. Тек сада је поњао потпуно сву истинитост речи тога духа, што је био затворен у зрну бисеровом... Не проговоривши више ни једне речи, он огрну плашт, метну на главу турбан и оде да уради оно, што му је дух саветовао...

По сред јадних колебаца у предграђу горе ће малене ватрице. Чуло се горко јадиковање и ридање. Кадур је туда улазио, тешио и давао помоћи... Он је био добра и милостива срца. Туђа невоља изазвала у њему чуство сажаљења. Он је сједиње своје суве са сузама благодарности... Једном речи, кад се после два сахата вратио кући, донео је собом торбицу дивног, најчистијег бисера; он се просипао из плашта његова, излетао из турбана...

Наскоро би, дивни ђердан готов, а зрно бисерово у ком је био дух затворен и које је било на врху у среду, нарочито је пажњу обраћало.

Кадур заспа и цар духова, окружен чаробном светлошћу, спусти се у његову одају. Драгуљар се брзо пробуди и положи пред ноге крилатог владара духова свој ремек-рукотвор. Цар духова га је дуго гледао и, напослетку, рекао:

— Ја сам много слушао о твојој вештини, но сад сам се уверио, да си ти исто тако човек добра срца, као и ваљан вештак... Зато човек не би могао накупити толико чистих, правих суза...

С тим речима узе цар генија ђердан у своје руке, те се и нехотице дотаче и оног великог зрна бисеровог. Оно се тог часа отвори и затворени дух излети из ње. Сврстивши руке на прсима, он паде, на колена пред својим владаром.

— Казна је твоја докончана — рече цар генија — оно је довољно дуго трајала.

— А сад, Кадуре, ево ти награде за твој труд и добро, милостиво срце.

И он махну руком.

Сав под у одаји покривен био златом и дивним камењем, сафиром, опалом, смарагдом и топазом.

— Ја знам, да ћеш се ти умети с овим користити! рече цар генија.

И оба духа, широко размахнувши крилима, одлетеше.

Кадур од то доба никад није заборављао на оно вече, кад је први пут обилазио сиротињу. Од то доба био је он анђео хранитељ свима несретнима и страдалницима. У том му је помагало његово неизмерно богатство...

И док је живео драгуљар султанов, у граду није било невоље и сиротиње. —

С француског превео Вљ.

Народна привреда.

За унапређење ратарства у Србији.

Настављамо даље предлоге, што их је „Српско пољопривредно друштво“ у Београду поднело министарству привреде у ствари унапређења ратарства у Србији. Ово стоји у свези са оним, што смо у тој ствари у броју од последњег петка донели.

III. У учитељским школама и богословији (докле се из ове буду још примали кандидати за учитеље) пољску привреду треба предавати по програму, који је прописан за вишу основ. школу, и с повећањем часова, тако, да се она учи кроз све разреде, или бар у последња два. За практичне радове да буде школска башта од најмање 5.000 м².

Како овај предмет, већ и по теме што је ушао у наставни план основне школе, треба да заузме место у учитељском испиту, то је потребно да га предаје сталан наставник, а за практичне радове по потреби, и један помоћник.

Односно нижих пољопривредних школа — ратарница, а у једно као одговор на питања г. министра у том погледу, — секције предлажу ово:

1., Да оне буду за све гране пољске привреде, но да према месним прилікама превлађују гране, које су претежније за дотичну околину.

2., Да се најпре спреме људи који ће бити наставници, у колико их не би било практички спремљених за то. А да би се добили спремни треба их положајем и платом изравнати са наставницима средњих школа.

3., Да се школе не отварају пре док не буду снабдевене свима потребама, т. ј. земљиштем, планом за обрађивање удешеним да потпуно хармоније са теорном наставом и именом саме школе, зградама, стоком алатима и осталим инвентаром.

4., У настави, да у ратарницима пракса има превагу над теоријом; тога ради да цело имање сваке школе преставља једно потпуно организовано угледно добро, какво се за дотични крај жели. Нарочито да се настава не оптерећава сувишним предметима, т. ј. онима, који немају битне везе са пољопривредом, те да се не растројава моћ ученика у савлађивању онога што сачињава задаћу школе.

5., Да се недостаци, који би се доцније опазили, било у закону било у организацији школе, отклањају брзо. Ваљало би, ако је могућно, у овом погледу законом ујемчити начин да дотични органи државни неминовно осете сву строгост закона, који би пропустили да првом могућном приликом отклоне оно што смета, у коме било погледу, да школа одговори задаћи.

6., Да настава буде слободна, а по потреби и обавезна.

7., Да се одредбе садашњега закона о нижим пољопривредним школама, у колико би сметале брзом отварању првих ратарница, за које има готовог материјала, измене тако, како би се оне могле отворити у најкраћем року.

8., Да се сад одмах, поред оне школе у Краљеву, подигну још ове и на овим местима:

а., виноделско-воћарска у Крајини;

б., сточарско-ратарска у масурич. срезу;

в., ратарско-воћарска у дриносавском срезу окр. ужичког; и

д., ратарска у лепеничком срезу код Баточине.

О вишој пак пољопривр. школи — академији, предлаже се за сада само ово:

1., Да се она подигне засебно, а доцније да јој се прида и шумарски одсек;

2., Да би за њу било најзгодније место Топчидер;

3., Да се она не може а и не мора сад одма установити, но да се најпре и поступно припреми све што треба за такву школу, па тек онда да се отвори.

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

Ових дана изићи ће из штампе:

ВЕЛИКО-КИКИНДСКИ

КАЛЕНДАР

ЗА ГОДИНУ 1891.

ЦЕНА 25 НОВЧИЋА.

Ко жели да растурује (распродаје) нека се обрати на књижару

ЈОВАНА РАДАКА
у В. Кикинди.

РЕД ВОЖЊЕ

путничких лађа, важи од 28. септ. (10. окт.) до 19. (31.) октобра.

Из Новог Сада у Сланкамен, Тител: средом, петком и недељом у 5¼ сах. после подне.

Из Новог Сада у Сланкамен, Тител и потиске станице: петком у 5¼ сахата после подне.

Из Новог Сада у Земун, Београд и Оршаву: средом, петком и недељом у 5¼ сах. после подне.

Из Новог Сада у Будимпешту: понедељником, средом и суботом у 10½ сах. пре подне.

РЕД ВОЖЊЕ

ЖЕЉЕЗНИЧКИХ ВЛАКОВА

ВАЖИ ОД 20. МАЈА (1. ЈУНА) 1889.

Из Будимпеште за Београд:

Километара	СТАНИЦЕ		Мушевити влак (Orient-Express)	Брзи влак I. II. III.	Особни влак I. II. III.	Мешовити влак I. II. III.	Мешовити влак II. III.
—	Будимпешта	полази	2.35	2.40	8.00	9.40	—
176	Субатица	„	5.50	6.26	1.46	5.24	—
	Шандор	„		—	—	5.33	—
	Верушић	„		—	—	5.49	—
193	Чантавир	„		—	2.11	6.16	—
	Зобнатица	„		—	—	6.26	—
207	Топола	„		6.59	2.34	6.48	—
	К. Хеђеш	„		—	—	7.12	—
223	Х. Фекетехеђ	„		7.16	2.56	7.20	—
234	Врбас-Кула	„		7.30	3.16	7.46	—
248	Стари Кер	„		7.44	3.34	8.15	—
	К. Алпар	„		—	—	8.25	—
260	Кисач	„		—	3.51	8.38	—
276	Нови Сад	„	7.40	8.21	4.19	9.17	—
279	Петроварадин гр.	„		—	4.25	9.25	—
281	Петроварадин	„		8.29	4.32	9.33	—
286	Карловци	„		8.37	4.41	9.47	—
296	Чортановци	„		—	4.59	10.09	—
300	Бешка	„		—	5.07	10.20	—
310	Инђија	„		9.05	5.21	10.38	—
318	Стара Пазуа	„		9.15	5.38	11.00	—
326	Нова Пазуа	„		—	5.50	11.15	—
332	Батајница	„		—	6.00	11.28	—
347	Земун	„	8.59	9.45	6.20	11.55	—
359	Београд	„	9.09	10.05	6.45	12.30	—

(Од Субатице: Мушевити влак — сваког уторника и петка; Брзи влак — сваког уторника и петка.)

Из Београда за Будимпешту:

Километара	СТАНИЦЕ		Мушевити влак (Orient-Express)	Брзи влак I. II. III.	Особни влак I. II. III.	Мешовити влак I. II. III.	Мешовити влак II. III.
—	Београд	полази	3.02	5.30	8.25	3.25	—
12	Земун	„	3.12	6.11	9.00	4.01	—
27	Батајница	„		—	9.19	4.33	—
34	Нова Пазуа	„		—	9.30	4.48	—
41	Стара Пазуа	„		6.42	9.45	5.05	—
49	Инђија	„		6.52	10.01	5.31	—
60	Бешка	„		—	10.19	5.56	—
64	Чортановци	„		—	10.27	6.06	—
73	Карловци	„		7.20	10.46	6.30	—
78	Петроварадин	„		7.27	10.56	6.43	—
81	Петроварадин гр.	„		—	11.02	6.51	—
83	Нови Сад	„	4.43	7.43	11.16	7.19	—
100	Кисач	„		—	11.38	7.58	—
	К. Алпар	„		—	—	8.10	—
112	Стари Кер	„		8.13	11.55	8.32	—
125	Врбас-Кула	„		8.28	12.18	8.51	—
136	Х. Фекетехеђ	„		8.40	12.36	9.14	—
	К. Хеђеш	„		—	—	9.20	—
152	Топола	„		8.57	1.02	9.47	—
	Зобнатица	„		—	—	10.02	—
166	Чантавир	„		—	1.24	10.13	—
	Верушић	„		—	—	10.23	—
	Шандор	„		—	—	10.40	—
185	Субатица	стиже	6.30	9.32	1.45	10.50	—
	Субатица	полази	6.38	9.46	2.25	11.28	—
359	Будимпешта	стиже	10.05	1.25	7.30	6.40	—

(Од Субатице: Мушевити влак — сваке среде и суботе; Брзи влак — сваке среде и суботе.)

НАПОМЕНА. Црним словима штампани сати и минути значе ноћно доба и то од 6 сати у вече до 5 сати 59 минута ујутру.

ОГЛАСИ.

СТЕЧАЈ.

Овим се отвара стечај на упражњено место канцелисте I. реда код магистрата слоб. кр. вароши Новога Сада; са овим је местом скопчана плата 600 фор. и станарина 100 фор.

Место ово ће се доживотно попунити.

У случају да се услед попуњења овога места место канцелисте II. реда упразни, то се уједно отвара стечај и на место канцелисте II. реда, са којим је местом скопчана плата 450 фор. и станарина 100 фор.

Конкуренти имају способност по §. 19. I. зак. чл. год. 1883. исказати.

Осим знања државног званичног језика жели се знање српског и немачког језика.

Просители имају молбенице са сведочбама укључно до 3. (15.) новембра т. г. Пресветлом Господину Дру Виктору Флату великом жупану сл. кр. вароши Новога Сада поднети.

Из редовне седнице главне скупштине муниципалног одбора слоб. кр. вароши Новога Сада, држане 20. септембра (2. октобра) 1890.

Стеван Поповић-Пеција с. р.
градоначеник.

3—3

КОНКУРС.

Ради попуњења упражњене парохије болманске са платом IV. класе отвара се овим конкурс.

Просители имају своје, сведочбама сврху своја оспособљења за отправљање парохијског званија, подкрепљене, штемплом од 50 новч. снабдевене молбенице, за 4 недеље дана од првог увршћења овога конкурса у дотичне новине, консисторијуму овоме поднети.

Из седнице консисторијума епархије будимске у Сентандреји 23. августа 1890. држане. 1—3

ПОМОДНА, ГАЛАНТЕРИЈСКЕ И БЕЛЕ РОБЕ
ТРГОВИНА
СТАНКОВИЋА И ШЉИВОВАЧКОГ
У МИТРОВИЦИ
потребује једног шегрта, који говори немачки има првенство. 2—3

In allen Trafiken und Galanterie-Geschäften.
Das beste Cigaretten-Papier ist das echte
LE HOUBLON
FRANZÖSISCHES FABRIKAT VON CAWLEY & HENRY PARIS
SILBERNE MEDAILLE, WELTAUSSTELLUNG PARIS 1889
General-Depot: OTTO KARITZ & CO., WIEN.
21—26

СТЕЧАЈ.

На упражњено учитељско место у Срп. Елемиру овим се стечај отвара.

Плата је учитељска у готовом 400 фор., у име перовођства 50 фор., слободан стан са баштом од 300□° и огрев.

Учитељу у дужност спада све законом прописане предмете предавати, у цркви појати и децу у црквеном појању обучавати.

Рок стечају 14. (26.) октобра 1890.

У Српском Елемиру 29. септембра (11. окт.) 1890.

Алекс. Јевановић, председник школ. одбора. Богољуб Ј. Ракић, перовођа. 2—3

ЗЕМЉА У РИТУ

„ХРЉАК“ У ДОЊЕМ КОВИЉУ.

У недељу на св. Петку 14. (26.) октобра о. г. у 9 сати пре подне а на лицу места, издаваће се путем јавне дражбе под закуп: 1., ледина за бостан, 2., земља за други усев. Сваки закупник 5 фор. по јутру одмах положити мора; остало: бостанције кад усев збирати почну. Закупници друге земље са капаром половицу 1. (13.) априла идуће године, другу пак половину, кад се усев збирати почне платити имају.

У Д. Ковиљу, 25. септембра (7. октобра) 1890.

2—3 Власништво Хрљака.

Крчму (Einkehrgasthaus)

издаје Петар Крагујевић у Руми са целим намештајем под рачун. Крчма има ове просторије: пространу салу и гостинске собе; у дворишту пак шталу, шупу, башту и куглану. 2—3

ПОМОДНА МАНУФАКТУРНА ТРГОВИНА

Ј. МАРИЋА

У ВИНКОВЦИ

потребује једног помоћника. Који одма ступити може, има првенство. 1—2

ОТВАРАЊЕ РАДЊЕ

Част ми је поштованој публици до знања ставити, да на основу вишегодишње праксе, те познавајући потребу новосадске пијаце отварам

ВЕЛИКО СТОВАРИШТЕ

МУШКОГ ОДЕЛА

ЗА ОДРАСЛЕ И ДЕЦУ

ПО НАЈНОВИЈЕМ УКУСУ

НА ГЛАВНОЈ ПИЈАЦИ ПРЕКО ПУТА ЛЕВАРСКЕ УЛИЦЕ

У НОВОМ САДУ

и препоручује се пошт. публици

са најјефтинијим ценама.

Надам се оном лепом поверењу у пошт. публике, које сам у пређашњем подузећу уживао, и молећи за што многобројнију посету јесам са особитим поштовањем

6—6 ВИЉЕМ ЈЕЛЕНИК.

СРПСКА ЗАДРУГА
ЗА МЕЂУСОБНО ПОМАГАЊЕ И ШТЕДЊУ
У НОВОМЕ САДУ.

ПОЗИВ

НА УПИСИВАЊЕ ЧЕСТИЦА 5-ТОГ КОЛА.

Усљед закључка XX. редовне главне скупштине држане 1. (13.) фебруара о. г. расписује се уписивање на ново, 5-то коло честица, са уплаћивањем од 1. јануара 1891.

Уписивање отпочиње 15. октобра, и траје до 1. децембра о. г. Пријаве за уписивање примају се непосредно у самом заводу.

Уписнина је 50 новч. од сваке пријављене честице.

Из седнице управе „Српске задруге за међусобно помагање и штедњу у Новоме Саду“ држане 24. септембра (5. октобра) 1890.

2—3 УПРАВА.

МАНУФАКТУРНА И ПОМОДНЕ РОБЕ

ТРГОВИНА

ТАДИЋА И АЈДАРИЋА

БЕОГРАД (СРБИЈА)

ПОТРЕБУЈЕ ТРИ ПОМОЋНИКА.

Ступити могу одма или после један месец дана.

У ПОНУДИ ОЗНАЧИТИ И ГОДИНЕ СТАРОСТИ. 1—6

ДО САДА ЈОШ НЕНАДМАШЕНО.

В. МАГЕРА

права, очишћена

МАСТ ОД РИБЉЕ ЈЕТРЕ

(LEBERTHRAN)

ВИЉЕМА МАГЕРА У БЕЧУ.

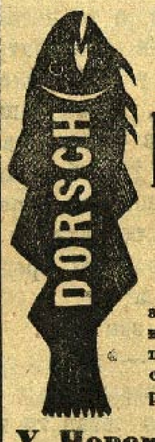

Испитано од првих медицинских ауторитета због лаке сварљивости и за децу препоручено и прописано, у свима случајевима где левар с успехом намерава постићи ојачање целог организма, нарочито плућа и груди, побољшање сока и чишћење крви у опште — флаша по 1 фор. — на фабричном сложишту, Беч, III., Bez. Heumarkt 3., као и у највише апотека и спецерајских трговина, у аустро-угар. монархији праве ове масти добити.

У Новоме Саду: код гг. К. Б. Грозингера, Г. Плавшића, апотекара. Браће Вагнера и Љ. Стефановића, трговаца. 1—18

Власник и издавалац Славко Свет. Милетић. Одговорни уредник Васа Милутиновић. Српска штампарија дра Светозара Милетића.